

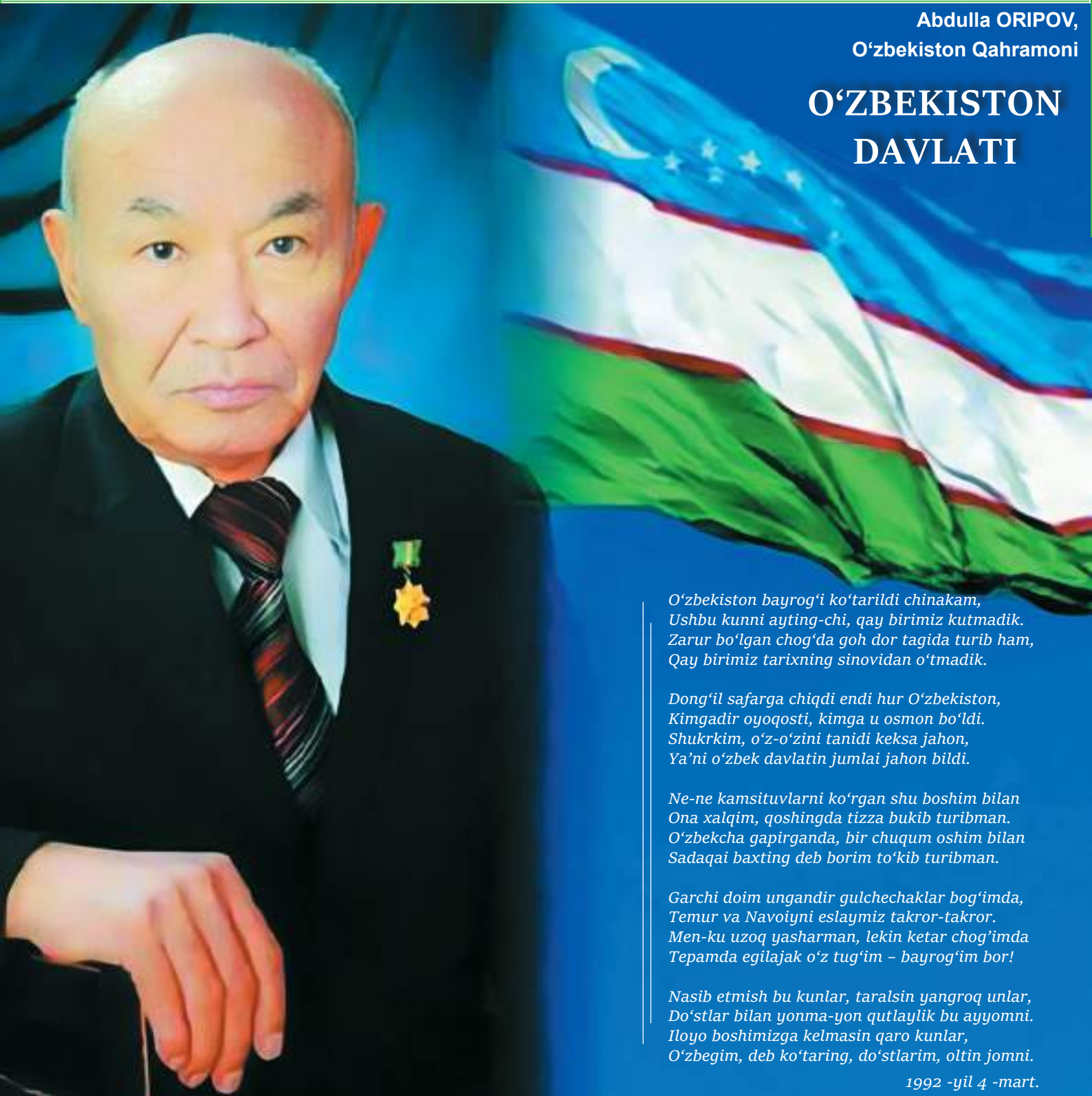

ILMIY-METODIK ELEKTRON JURNAL
НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ ЭЛЕКТРОННЫЙ ЖУРНАЛ
SCIENTIFIC-METHODOLOGICAL ELECTRONIC JOURNAL

Til va adabiyot.uz

«Til va adabiyot – Преподавание языка и литературе – Language and literature teaching» (e-mail: tilvaadabiyotuz@gmail.com) <https://oak.uz/pages/4802>

18-NOYABR O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI DAVLAT BAYROG'I QABUL QILINGAN KUN

Abdulla ORIPOV,
O'zbekiston Qahramoni

O'ZBEKISTON DAVLATI

*O'zbekiston bayrog'i ko'tarildi chinakam,
Ushbu kunni ayting-chi, qay birimiz kutmadik.
Zarur bo'lgan chog'da goh dor tagida turib ham,
Qay birimiz tarixning sinovidan o'tmadik.*

*Dong'il safarga chiqdi endi hur O'zbekiston,
Kingadir oyoqosti, kimga u osmon bo'ldi.
Shukrim, o'z-o'zini tanidi keksa jahon,
Ya'ni o'zbek davlatin jumlai jahon bildi.*

*Ne-ne kamsituvlarni ko'rgan shu boshim bilan
Ona xalqim, qoshingda tizza bukib turibman.
O'zbekcha gapirganda, bir chuqum oshim bilan
Sadaqai baxting deb borim to'kib turibman.*

*Garchi doim ungandir gulchechaklar bog'imda,
Temur va Navoiyni eslaymiz takror-takror.
Men-ku uzoq yasharman, lekin ketar chog'imda
Tepamda egilajak o'z tug'im – bayrog'im bor!*

*Nasib etmish bu kunlar, taralsin yangroq unlar,
Do'stlar bilan yonma-yon qutlaylik bu ayyomni.
Iloyo boshimizga kelmasin qaro kunlar,
O'zbekim, deb ko'taring, do'stlarim, oltin jomni.*

1992 -yil 4 -mart.

Sayyora Abdurashidova. The contibution of some foreign prefixoids in word formation	64
Ug'iloy Bolbekova. The role of innovative technologies in teaching english	66
Muhayyo Mo'minova. The intericate tapestry of linguistic culture: a comparative analysis of english and uzbek.....	69
Nigina Akhmedova. Authentic materials and their features of the formation of sociocultural competence in theaching and learning	71
Diyora Madjidova. Interactive methods and modern approach in organizing the communicative english lesson	73
Yulduz Sultonova. Features of translation of english zoocomponent phraseological units into uzbek	75
Muborak Sagatova. The analysis of conceptual metaphor in media advertisement	76
Sitora Xasanova. The interplay od language and culture in literary concepts: a linguo-cultural perspective	78
Firuz Xusainova. The role of lifelong lerning for people of the third age	80
Diana Abduramanova. Lexical innovation and meta-semantic analysis: the influence of fiction on the creation and adaptation of invented words in a metalinguistic context	84
Nodiraxon Karimova. Наш язык, наша культура	88
Diana Ruzmetova. Интеграция искусств и креативных методов в преподавание английского языка: разработка мультимодальных уроков для стимуляции языкового развития	90
D.A.Ubaydova. Ги Де Мопассан - великий романист французской литературы.....	93
Shaxnoza Tursunova. Проблема изучения неполных предложений в языкознании	96
Muxiba Arabova. Методика обучения русскому языку и культуре речи инофонов среднего и продвинутого этапов обучения по материалам аутентичных медиатекстов	98
Mashxura Xafizova. Эффективность применения игровой педагогической технологии в вузе	100
Elyanora Xalikova. Бухарские реалии в рассказе Омона Мухтара «Птицы и сны»	102
Farida Umarova. Обозначение времени на часах. Распорядок дня.....	106
S.S.Ibragimova. Один автор подписывается более чем одним псевдонимом	110
Otabek Yuldashev. O'zbek shevalaridagi xalq maqollarining semantik tuzilishi va lingvistik-madaniy tasnifi.....	113
Tahlil	
Umida Djalilova. Tarjimada til va uning madaniy masalalari	116
Sanobar Kamolova. O'zbek antroponimlarining milliy-madaniy qirralari	118
Xurshida Baratova. "Boburnoma"da mehribon ona tasviri.....	120
Surayyo Qurbonova. O'zbek va ingliz tillarida "vaqt" zamon ko'rsatkichining qiyosiy tahlili.....	122
Metodik tavsiya	
Rayxona Tillayeva. Adabiy darslarini noan'anaviy shakllarda tashkil etish usullari.....	126
Saodat Kambarova, Karlygash Ashirkhanova. Adabiyot darslarida "muallif nuqtayi nazari"ni o'rgatish tajribasidan	128
R.X. Niyozmetova. Adabiy matn va mustaqil fikrlash	130
Gulnora Yaxyoyeva. Nemis tili darslarida talabalarning ijodiy faollik xususiyatini takomillashtirish.....	132
Mo'tabarxon Bahridinova. Raqamli texnologiyalarning nemis tilini o'qitishdagi ahamiyati	134
Tilshunoslik	
Malika Rajapova, Alijon Mamajonov. Allegoriyaning tasavvufda ishlatilishi.....	137
Nodirakhon Khatamova. The intersection of language acquisition and global consciousness in esp education	139
Bayramali Kilichev. Buxoro toponimlarida rabot komponentining o'rni	141
Rohila Suvonova. Joy nomlari bilan bog'liq metonomiya.....	143
Nurbek G'aniyev. Qiziltepa tumani toponimiyasining lug'aviy asoslari	145
Qodirjon Mo'ydinov. Yuridik til leksikasining mavzuiy guruhlar.....	147
Aziza Ayaqulova. Tibbiyot sohasiga oid terminlarning qiyosiy tipologik tadqiqi.....	149
Gulshoda Begimova. Linguistic description of the lexical level and its learning status.....	152
Nurbek Ayaqulov. Muayyan sohaviy terminologik tizimlarda turkumlashtirish masalalari.....	154
Mulohaza	
Arofatoy Muydinova. O'zbek adabiyotida muvashshahlarga doir adabiy munozaralar.....	157
Kichik tadqiqot	
Sarvinoz Rasulova. Sabr va sadoqat saltanatining so'nmas malikasi Zulfiyaxonim.....	158
Mavluda Mirzayeva. Chet tili darslari jarayonida kasbga yo'naltirib o'qitish orqali talabalarning kommunikativ kompetensiyalarini takomillashtirish	160
Mohidil Temirova. Olmosh so'z turkumi haqida ba'zi mulohazalar.....	162
Sh Bobojonov. Ijodiy hamkorlik	165

Arofotoy MUYDINOVA,
Chirchiq davlat pedagogika universiteti
O'zbek adabiyotshunosligi kafedrasida o'qituvchisi, f.f.b.f.d (PhD)

O'ZBEK ADABIYOTIDA MUVASSHSHAHLARGA DOIR ADABIY MUNOZARALAR

Annotatsiya: maqolada muvashshahchilik an'anasi va u bilan bog'liq adabiy munozaralar haqida so'z boradi. Ayrim ulamolarning ulug' shoirilar ijodiga nisbatan beryoqlama noxolis munosabatlari va bunga ularning asosli javoblarini yoritishga harakat qilingan.

Kalit so'zlar: *muvashshah, g'azal, muxammas, oyat, hadis, munozara, mahorat.*

Annotation: the article talks about the tradition of muvashshah and the literary discussions associated with it. Some scholars have tried to shed light on the one-sided biased attitudes towards the creations of the great poets and their justifiable responses to this.

Keywords: *muvashshah, gazal, muhammas, verse, hadiths, discussion, skill.*

XIX asrning ikkinchi yarmi – XX asr boshlari o'zbek adabiyotida muvashshahchilik an'anasi ommalashgan davr hisoblanadi. Feruz, Kamiy, Miskin, Haziniy, Muqimiy, Muhyi, Zavqiy, Zoriy, Qoriy, Rojiy, Furqat kabi ulug' shoirilar muvashshahchilikda shuhrat qozonishgan. Ular yaratgan muvashshahlarni ilmiy asosda o'rganish adabiyot tarixining qorong'i jihatlarini yoritishda muayyan darajada xizmat qiladi. Maqsud Shayxzoda, Aziz Qayumov, Sharif Yusupov, Qo'ldosh Pardayev singari olimlarning bu mavzuga oid tadqiqotlari muvashshahning o'ziga xos xususiyatlarini yoritgani, unga doir munozaralarga oydinlik kiritgani jihatidan ahamiyatlidir.

Bu davrda muvashshahchilik an'anasi shu darajada ommalashganki, hatto, shoirlik va nazmchilik hunari muvashshahchilikdagi mahorat bilan o'lganchani manbalarda ta'kidlanadi [4,91-92]. Bu holning 1910-yillarda dastlab "Al-Isloh" jurnalida, keyin esa boshqa vaqtli nashrlarda ko'pgina munozaralarga sabab bo'lganligini adabiyotshunoslar tomonidan atroflicha o'rganilib, tahlil qilingan. Munozara jurnalning 1916-yilgi 11-sonida "O'ratepali Mulla Bahridin tarafindan savollar" tashlanishi bilan boshlanadi [3,43]. Unda jamiyatda ro'y berayotgan katta ijtimoiy hodisalar zamon shoirlarining ishqiy va hajviy she'rlariga bog'liq talqin etiladi. Muallif matbuot nashrlarida chop etilayotgan an'anaviy adabiyotga xos oshiqona she'rlarni tanqid qiladi. Shundan keyin bu masala millat ziyolilari, ulamolar o'rtasida keng muhokama qilina boshlaydi. Toshkentlik Maqsudxo'ja mufti mazkur masala yuzasidan qizg'in bahsga kirishib, "Al-Isloh"ning bir necha sonlarida maqolalar chop ettirib, ... zamon shoirlarining ishqiy mavzudagi muvashshahlarini nazarda tutib, bu kabi she'rlarni axloqsizlik va tubanlik manbai sifatida talqin etadi... Maqsudxo'ja mufti butun xalqqa ishqiy va hajviy she'rlar yozish ham, unday she'rlarni o'qish ham gunoh degan fatvo beradi. Ana shunday davom etgan qizg'in bahsga shoir Zavqiy ham qo'shiladi. U Maqsudxo'ja muftiga javoban keskin fikr bildirib, "Ishtiboh" nomli maqolasi bilan chiqadi. Zavqiy Maqsudxo'ja mufti va Mulla Bahridinning ishqiy she'rlar haqidagi mulohaza-muhokamalarining noto'g'ri, fatvosining asossiz ekanligini aytib, munozaraga kirishadi. U muftiga oyat va hadislar asosida javob beradi. Ishaqiy she'rlar bilan axloqsizlik o'rtasida farq borligini tushuntirmoqchi bo'ladi. U "musulmon kishining qilmishini tekshirmasdan turib, gunohkorlikda ayblash joiz emasdur" mazmunidagi hadisi sharifni keltirib, muftining fatvosini inkor etadi... Zavqiyning bu maqolasi ulamolarning jiddiy e'tiroziga sabab bo'ladi [3,43]. O'z chiqishlarida zamon shoirilari ijodini himoya qilgan Zavqiyga matbuot sahifalaridan joy bermay qo'yg'annaridan so'ng esa bevosita xalq ommasiga, adabiyotning haqiqiy muxlisi ekanligini ko'rsatishga kirishadi. "Afandilar" she'ri ana shunday voqelik hosilasidir.

Munozara va bahslar "Al-Isloh" jurnalining bir necha sonlarida, shuningdek, "Oyna", "Sadoi Farg'ona", "Sadoi Turkiston" kabi nashrlarda ham davom etadi. Bu shoirilarga nisbatan tuhmat, beryoqlama xulosa-aybnomalar ekanligi, shubhasiz. Ulug' shoirilar ijodiga nisbatan bunday asossiz ayblovlarning qo'yilishi, ularni qattiq iztirobga solgani, tabiiy. Adabiyotshunos olim A. Qayumov Furqat lirikasi tadqiqiga bag'ishlangan "She'riyat jilolari" qo'llanmasida kuyunchaklik bilan shunday yozadi: "Agar ba'zi muvashshah yozgan nazmbozlar bu she'riy shakldan g'ayri adabiy, g'ayri axloqiy maqsadlarda istifoda etgan bo'lsalar, unday she'rlar adabiyot va ilm doirasidan tashqaridadirlar. Bunday hollarning Furqatdek ulug' mutafakkir shoiriga hech qanday aloqasi yo'q!"

Ha, shoir Furqat ijodi misolida aytilgan bu fikrlarni Muqimiy, Muhyi, Haziniy, Zavqiy kabi barcha ulug' shoirilar ijodiga nisbatan ham aytish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Jalolov A. O'zbek ma'rifatparvarlik adabiyotining rivojlanish jarayoni. Filol.fan.dok... – Toshkent, 1993.
2. Madaminov A. Zavqiy. – Toshkent: Sharq, 2003.
3. Pardayev Q. "Al-Isloh" va XX asr boshlari o'zbek adabiyoti. – Toshkent: "Mahalla va oila", 2021.
4. Shayxzoda M. Asarlar. Olti tomlik. Beshinchi tom. – Toshkent: Adabiyot va san'at, 1973.
5. Qayumov A. She'riyat jilolari. – Toshkent, "O'qituvchi", 1997.